

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ústí nad Labem rozhodl samosoudkyní JUDr. Markétou Lehkou, Ph.D.
ve věci

žalobce: L. V., narozený „X“,
bytem „X“,
proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení,
se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5,

v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované, ze dne 15. 5. 2017, č. j. „X“,

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobce se žalobou, která byla podána v zákonem stanovené lhůtě, domáhal u Krajského soudu v Ústí nad Labem zrušení rozhodnutí žalované České správy sociálního zabezpečení ze dne 15. 5. 2017, č. j. „X“, kterým byly zamítnuty jeho námitky proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 3. 2017, č. j. „X“, jímž byla žalobci podle ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění do 30. 1. 2018 (dále jen „zákon o provádění sociálního zabezpečení“), uložena povinnost vrátit přeplatek na vdoveckém a sirotčím důchodu za období od 31. 7. 2016 do 11. 10. 2016 ve výši 9 290 Kč.

Shodu s prvopisem potvrzuje vyrizuje

(K.ř.č. 1 - rozsudek)

2. Žalobce v žalobě uvedl, že žalobou napadené rozhodnutí považuje za nezákonné, jelikož závěry žalované jsou založeny na zcela iracionální a nepodložené úvaze, podle níž žalobě musel vědět, že jeho dceři bude od 31. 7. 2016 přiznán nárok na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně. Žalobce vytýkal žalované, že se nedostatečně vypořádala s jeho námitkou, dle níž ke dni podání žádosti o přiznání nároku jeho dcery na invalidní důchod nemohl předjímat, zda bude žádosti ze strany žalované vyhověno, a proto shledává tuto část odůvodnění napadeného rozhodnutí v rozporu se zákazem libovůle při výkonu veřejné moci. Žalobce dále namítal vnitřní rozpornost napadeného rozhodnutí, a to pokud jde o rozlišování postavení žalobce coby účastníka řízení a žalované coby správního orgánu, kdy nelze opomenout ani to, že žalovaná v průběhu řízení své údajně slabší postavení, pokud jde o jistotu o výsledku řízení svým postupem zcela zjevně popřela. Dle žalobce je tak napadené rozhodnutí založeno na zcela nesprávném východisku, postrádajím oporu v zákoně, podlé něhož se vědomostní složka zavinění vzniku přeplatku přímo odvozuje od subjektivního přesvědčení žalobce při podání žádosti o invalidní důchod, které má přitom de facto výlučně povahu subjektivního názoru (dojmu) žalobce o existenci nároku, přičemž podmínkou objektivizace takového názoru účastníka (resp. transformace přesvědčení účastníka na jistotu účastníka) může být teprve budoucí rozhodnutí žalované.
3. Žalobce dále namítl, že nemohl svým jednáním naplnit druhou skutkovou podstatu odpovědnosti za vznik přeplatku, neboť nemohl vědět, že v rozhodném období od 31. 7. 2016 do 11. 10. 2016 přijímá sirotčí a vdovecký důchod, který mu nenáležel, jelikož v okamžiku přijímání důchodů v rozhodném období nemohl a neměl vědět, že nárok na důchody zanikl, což plyne z povahy věci, když k tomuto okamžiku nárok dosud nezanikl, nýbrž k zániku naopak došlo až okamžikem vydání rozhodnutí o invalidním důchodu. Žalobce nesouhlasí se závěrem žalované, že nezachoval potřebnou míru opatrnosti na základě toho, že měl a mohl znát příslušnou právní úpravu nezaopatřenosti dítěte a shledává jej nepřiléhavým, protože rozhodné je, že ke dni přijímání předmětných dávek důchodů nezaopatřenost dítěte trvala, když zanikla až okamžikem přiznání nároku na invalidní důchod. V tomto ohledu žalobce poukazuje na rozpornost napadeného rozhodnutí s judikaturou Nejvyššího správního soudu, zejm. rozsudkem ze dne 18. 6. 2014, sp. zn. 8 Ads 17/2014, z něhož vyplývá, že obecnou právní zásadu „neznalost zákona neomlouvá“ nelze posuzovat jako dostatečný argument existence zavinění za vznik přeplatku, resp. existence příčinné souvislosti mezi jednáním účastníka řízení a vznikem přeplatku.
4. Žalobce rovněž namítal rozpor napadeného rozhodnutí se zásadou legality, když má za to, že žalovanou tvrzený rozpor jednání žalobce se společenským hodnotovým systémem (spočívající v tom, že dobrovolně neodmítl přijetí nebo nevrátil předmětné důchody) postrádá zákonný titul. Odůvodněním napadeného rozhodnutí pak žalovaná dle žalobce vyvolává dojem, že uznává, že důvodem vzniku přeplatku bylo ve skutečnosti pochybení žalované, resp. její nesprávný úřední postup a pokud by tomu tak bylo, nelze pochybení žalované jako správního orgánu, v souladu se zásadou důvěry ve správnost rozhodování správních orgánů, přičítat žalobci jako účastníkovi řízení. V této souvislosti žalobce považoval za značně pochybné a vnitřně rozporné tvrzení žalované, dle něhož mohla přijmout vhodné opatření předcházející vzniku

Shodu s prvopisem potvrzuje vyrizuje

přeplatku teprve v okamžiku, v němž zjistila vznik nároku, stupěň invalidity a okamžik vzniku invalidity.

Vyjádření žalované k žalobě

5. Žalovaná k výzvě soudu předložila správní spis a písemné vyjádření k žalobě, v němž navrhla zamítnutí žaloby pro nedůvodnost.
6. K věci v písemném vyjádření k žalobě uvedla, že se neztotožňuje s názorem žalobce, že k okamžiku podání žádosti o invalidní důchod nebylo možné předjímat, jak bude o žádosti rozhodnuto, protože samotným podáním žádosti o invalidní důchod pojištěnec vyjadřuje svou vůli docílit přiznání dávky a zároveň předvedčení, že má na tuto dávku nárok. Poukazuje přitom na skutečnost, že invalidní důchod je pojištěnci přiznáván ode dne vzniku invalidity, který vždy předchází dni posouzení zdravotního stavu lékařem České správy sociálního zabezpečení, jelikož tento zdravotní stav je posuzován na základě lékařských zpráv a nálezů, které logicky musejí být dřívějšího data, než je datum posouzení.
7. Žalovaná dále uvedla, že v okamžiku kdy dcera žalobce obdržela rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu třetího stupně a obdržela doplatek tohoto důchodu, měl žalobce dobrovolně vrátit finanční prostředky, které mu nenáležely. Jedině příjemce dávky může napravit tuto situaci, jelikož žalovaná nemůže, jen z toho důvodu, aby zabránila eventuálnímu přeplatku, zastavit výplatu vdoveckého a sirotčího důchodu, a zbavit tak žalobce a jeho dceru základních prostředků zajištění obživy na celou dobu řízení o přiznání invalidního důchodu.
8. Pro stanovení odpovědnosti žalobce za vznik přeplatku na vdoveckém a sirotčím důchodu dítěte je určující, že žalobce musel z okolností předpokládat, že vdovecký a sirotčí důchod dítěte mohou být v předmětné době vypláceny neprávem vzhledem k očekávanému a předpokládanému přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně dítěti, a s tímto vědomím tyto platby přijímal. Žalobce z okolností případu a vzhledem ke svým osobním poměrům měl a mohl vědět, že dítě ode dne přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně nelze podle ust. § 20 odst. 7 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), považovat za nezaopatřené dítě. Žalovaná na podporu svých závěrů ohledně povinnosti žalobce vrátit neprávem vyplacenou dávku zmínila o rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 Ads 95/2012-20.

Replika žalobce k vyjádření žalované

9. V následně učiněné replice k vyjádření žalované žalobce uvedl, že nesouhlasí s tvrzeními žalované o tom, že odpovědnost za přeplatek se odvíjí od skutečnosti, že okamžikem podání žádosti jeho dcery o přiznání invalidního důchodu musel předpokládat, že jí bude přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a pokládá tento argument za nepodložený, neboť nemá oporu v zákoně ani rozhodovací praxi žalované. Dle jeho názoru je rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 Ads 95/2012-20 nepřiléhavý, protože řeší skutkově velmi odlišnou

Shodu s prvopisem potvrzuje vyřizuje

situaci, kdy nárok účastníka řízení na důchod zanikl z důvodu nástupu do zaměstnání, tedy na základě skutečnosti, která existovala a nebylo o ní sporu.

Ústní jednání před soudem

10. Ústního jednání před soudem, které se uskutečnilo dne 26. 11. 2018, se žalobce bez jakékoliv omluvy nezúčastnil, ačkoliv k jednání soudu byl řádně a včas ve smyslu ust. § 49 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), předvolán.
11. Pověřená pracovnice žalované pak při tomtéž ústním jednání před soudem odkázala na písemné vyjádření k žalobě a navrhla zamítnutí žaloby pro nedůvodnost.

Posouzení věci soudem

12. Napadené rozhodnutí soud přezkoumal v řízení podle části třetí hlavy druhé prvního dílu s. ř. s., který vychází z dispoziční zásady vyjádřené v ust. § 71 odst. 1 písm. c), písm. d), odst. 2 větě druhé a třetí a v § 75 odst. 2 větě první s. ř. s. Z této zásady vyplývá, že soud přezkoumává zákonnost napadeného rozhodnutí, a to pouze v rozsahu, který žalobce uplatnil v žalobě nebo během dvouměsíční lhůty po oznámení rozhodnutí dle ust. § 72 odst. 1 věty první s. ř. s. Povinností žalobce je proto tvrdit, že správní rozhodnutí nebo jeho část odporuje konkrétnímu zákonnému ustanovení a toto tvrzení zdůvodnit. Nad rámec žalobních námitek musí soud přihlídnout toliko k vadám napadeného rozhodnutí, k nimž je nutno přihlížet bez návrhu nebo které vyvolávají nicotnost napadeného rozhodnutí podle ust. § 76 odst. 2 s. ř. s. Takové nedostatky však v projednávané věci nebyly zjištěny.
13. Po přezkoumání skutkového a právního stavu a provedeném ústním jednání dospěl soud k závěru, že žaloba není důvodní, aniž by se soud ovšem ztotožnil se všemi úvahami žalované.
14. Mezi stranami není sporu o tom, že žalobce pobíral v rozhodném období, tj. od 31. 7. 2016 do 11. 10. 2016 vdovský důchod a sirotčí důchod, a to na základě rozhodnutí žalované ze dne 8. 2. 2012, č. j. 6902192594. Předmětné dávky důchodového pojištění byly žalobci vypláceny z titulu péče o nezaopatřenou dceru, a to V. V., nar. „X“ (dále jen „dcera žalobce“). Dále mezi stranami není sporu o tom, že rozhodnutím žalované ze dne 4. 10. 2016, č. j. „X“, byl žalobci odejmut vdovecký a sirotčí důchod, a to od 12. 10. 2016, a dále, že rozhodnutím žalované ze dne 21. 11. 2016, č. j. „X“, byl dceři žalobce přiznán od 31. 7. 2016 invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně ve výši 9 557 Kč měsíčně. Rovněž není mezi stranami sporu o tom, že rozhodnutím žalované ze dne 3. 3. 2017, č. j. „X“, bylo žalobci uloženo vrátit žalované přeplatek v částce 9 290 Kč, který vznikl za období od 31. 7. 2016 do 11. 10. 2016 na vdoveckém a sirotčím důchodu.
15. Předmětem sporu je tedy otázka, zda žalobce odpovídá za vzniklý přeplatek na vdovském a sirotčím důchodu za období od 31. 7. 2016 do 11. 10. 2016 a zda má žalovaná nárok na jeho vrácení.

Shodu s prvopisem potvrzuje vyrizuje

16. Dle ust. § 50 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění náleží vdovský důchod po dobu jednoho roku od smrti manžela. Dle odstavce 2 písm. a) citovaného ustanovení má vdova po uplynutí doby uvedené v odstavci 1 nárok na důchod, jestliže pečuje o nezaopatřené dítě. Dle odstavce 7 citovaného ustanovení platí výše uvedené též pro nárok vdovce na vdovecký důchod.
17. Dle ust. § 52 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění má na sirotčí důchod nezaopatřené dítě, zemřel-li rodič (osvojitel) dítěte.
18. Dle ust. § 20 odst. 7 zákona o důchodovém pojištění se za nezaopatřené dítě nepovažuje dítě, které je poživatelem invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně.
19. Dle ust. § 118a odst. 1 zákona o provádění sociálního zabezpečení má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky, jestliže byl důchod vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel.
20. Dle ust. § 118a odst. 2 zákona o provádění sociálního zabezpečení ve znění k 31. 1. 2018 platí, že byl-li občanu vyplácen starobní důchod a nebyly přitom splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění pro výplatu tohoto důchodu, má plátce důchodu vůči tomuto občanu nárok na vrácení těch vyplacených částek starobního důchodu, které nenáležely. To platí obdobně, zanikl-li nárok na vdovský nebo vdovecký důchod z důvodu uzavření nového manželství nebo nárok na sirotčí důchod z důvodu dosažení 26. roku věku.
21. V ust. § 118a odst. 3 zákona o provádění sociálního zabezpečení je zakotveno, že nárok na vrácení, popřípadě náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely, zaniká uplynutím pěti let ode dne výplaty dávky. Lhůta uvedená ve větě první neplyne po dobu řízení o námitkách, žalobě, výkonu rozhodnutí, nebo jsou-li na úhradu přeplatku prováděny srážky z důchodu nebo ze mzdy nebo placeny splátky na základě dohody o uznání dluhu.
22. Z výše uvedených skutečností vyplývá, že mezi účastníky řízení je sporný výklad ust. § 118a odst. 1 zákona o provádění sociálního zabezpečení, kdy se strany sporu přou zejména o to, zda mohl žalobce v době, kdy pobíral vdovský a sirotčí důchod předpokládat budoucí přiznání invalidního důchodu pro svou dceru či nikoliv, což by bylo rozhodné pro naplnění znaku zavinění, nezbytného pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodových dávkách, pokud jde o skutkovou podmínku obsaženou v citovaném ustanovení konstruovanou jako „přijetí důchodu či jeho části při vědomí neoprávněného vyplacení“.
23. Soud k tomu uvádí, že se v projednávané věci jedná o specifický případ, kdy je dávka důchodu (v tomto případě invalidního), přiznána zpětně k okamžiku, kdy svojí podstatou a svým účelem vylučuje oprávněný příjem důchodů jiných (v tomto případě

Shodu s prvopisem potvrzuje vyrizuje

důchodu vdovského a sirotčího). Jestliže je tedy požadováno vrácení přeplatku na vdovském a sirotčím důchodu na základě zpětného přiznání důchodu invalidního, pak soud musí v tomto ohledu přisvědčit žalobci, že nemohl předjímat výsledek správního řízení, v němž bylo rozhodováno o přiznání invalidního důchodu pro jeho dceru, a tudíž nelze konstatovat, že v období od 31. 7. 2016 do 11. 10. 2016 přijímal vdovský a sirotčí důchod při vědomí jejich neoprávněného vyplácení. Tento závěr však pro posouzení věci není rozhodující, a to s ohledem na výše předestřanou dikci ust. §118a odst. 2 zákona o provádění sociálního zabezpečení.

24. Jak již bylo výše uvedeno, jedná se o případ vzniku přeplatku, u něhož by bylo možné jen velmi obtížně dovodit zavinění žalobce. Nicméně i na tyto případy právní úprava pamatovala a nadále pamatuje právě v ust. § 118a odst. 2 zákona o provádění sociálního zabezpečení.
25. Oproti výše uvedené skutkové podstatě obsažené v ust. § 118a odst. 1 zákona o provádění sociálního zabezpečení je dle ust. § 118a odst. 2 téhož zákona odpovědnost příjemce dávky objektivního charakteru, kdy tento názor zastává i Nejvyšší správní soud, který ve svém rozsudku ze dne 30. 1. 2004, č. j. 5 Ads 16/2003-40 dospěl k závěru, že: *„Ustanovení § 118a odst. 2 zákona ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve spojení s ustanovením § 37 odst. 1 písm b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, zakládá objektivní odpovědnost příjemce dávky starobního důchodu vrátit ty vyplacené dávky starobního důchodu, které mu nenáležely, tj. byly mu vyplaceny, ač pro výplatu těchto dávek nebyly splněny podmínky stanovené zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.“*
26. K tomu soud dodává, že objektivní odpovědnost příjemce dávek se vztahuje vedle důchodu starobního i na důchod vdovecký, pro který platí obdobná pravidla, jak vyplývá z dikce ust. § 118 odst. 2 zákona o provádění sociálního zabezpečení. Pokud jde o přeplatek na sirotčím důchodu, je třeba využít analogie s důchodem vdoveckým, které jsou oba v projednávaném případě vázány na status nezaopatřeného dítěte, který však dcera žalobce přiznáním invalidního důchodu pozbyla, a uplatnit i zde odpovědnost objektivní.
27. Lze tedy uzavřít, že v důsledku zpětného přiznání invalidního důchodu dceři žalobce ke dni 31. 7. 2016 došlo k situaci, že za období od 31. 7. 2016 do 11. 10. 2016 neměly být dávky vdovského a sirotčího důchodu vypláceny, jelikož dcera žalovaného nebyla v předmětné době nezaopatřeným dítětem. Přestože zpětné přiznání invalidního důchodu může způsobit komplikace a nejasnosti jako je tomu například v projednávaném případě, je třeba poznamenat, že zpětné přiznání dávek důchodu svědčí zejména ve prospěch jejich adresátů, kterým je na jednu stranu přiznán invalidní důchod ke dni vzniku invalidity, a zároveň mají jistotu příjmu finančních prostředků, dokud není rozhodnuto o jejich nároku na invalidní důchod, byť se později ukáže, že jim tyto dosud vyplácené důchody již náležet neměly.
28. Pro úplnost soud dodává, že vzhledem ke skutečnosti, že úprava zakotvená v ust. § 118a odst. 2 zákona o provádění sociálního zabezpečení v praxi vyvolávala výkladové nejasnosti s využíváním analogie zákona, tak zákonodárce počínaje dnem 1. 2. 2018 dané ustanovení ještě více konkretizoval, když výslovně stanovil, že plátce důchodu má rovněž nárok na vrácení těch vyplacených částek vdovského nebo vdoveckého

Shodu s prvopisem potvrzuje vyřizuje

důchodu, které nenáležely z důvodu zpětného přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně dítěti, o které vdova nebo vdovec pečovali a které se z důvodu tohoto zpětného přiznání tohoto důchodu nepovažuje za nezaopatřené dítě; plátce důchodu má dále nárok na vrácení těch částek vdovského nebo vdoveckého důchodu nebo sirotčího důchodu, které byly vyplaceny po zániku nároku na tyto důchody podle ust. § 50 odst. 6 a 7 nebo ust. § 52 odst. 6 zákona o důchodovém pojištění

29. K právě uvedenému soud doplňuje, že v žádosti o invalidní důchod ze dne 29. 6. 2016 dcera žalobce výslovně uvedla, že žádný důchod nepobírá, ačkoliv byla poživatelkou sirotčího důchodu, jehož příjemcem byl právě žalobce, jelikož o dceru jakožto nezaopatřené dítě dosud řádně pečoval. Pokud by v dotyčné žádosti byl údaj o pobírání sirotčího důchodu řádně uveden, žalované by nic nebránilo, aby přeplatek na sirotčím důchodu zúčtovala s doplatkem invalidního důchodu, a žalobci by nemusela být zpětně ukládána povinnost vzniklý přeplatek fakticky vracet s vyvoláním obav žalobce, že případně poruší povinnosti dlužníka v insolvenčním řízení a nebude mít dostatek příjmů na uhrazení nákladů na základní životní potřeby.
30. S ohledem na shora uvedené skutečnosti tedy soud dospěl k závěru, že žaloba není z pohledu uplatněných žalobních námitek důvodná, a proto ji ve výroku I. rozsudku podle ust. § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.
31. Současně soud podle ust. § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve výroku II. rozsudku nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení, neboť žalobce nebyl ve věci úspěšný a žalované náhrada nákladů řízení ze zákona nepřísluší a navíc ta ji ani nepožadovala.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat **kasační stížnost** ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti **musí** být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Shodu s prvopisem potvrzuje vyřizuje

Ústí nad Labem 26. listopadu 2018

JUDr. Markéta Lehká, Ph.D., v.r.
samosoudce

Shodu s prvopisem potvrzuje vyrizuje

(K.ř.č. 1 - rozsudek)